

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Анелия Мингова- член на научното жури
/зап. №№ РД- 09 - 25/ 11.04.217г. и РД - 09- 38/28.04.2017г./на и.д. директор на ИДП/,
в конкурса за заемане на академичната длъжност „ДОЦЕНТ”
в Института за държавата и правото към БАН /ДВ /бр. ./

В посочения конкурс за „доцент” по Граждански процес в Института за държавата и правото към БАН, участва един кандидат - Петър Георгиев Бончовски – към момента на длъжност „главен асистент” в същия институт. За рецензиране в конкурса кандидатът е представил една монография – „Свободно движение на решения /Република България и Европейския съюз”, С., 2016г. и 4 статии, публикувани в правни издания, описани и представени в приложената документация.

1. Обща характеристика на монографичния труд

1.1. Представената за участие в конкурса монография - „Свободно движение на решения /Република България и Европейския съюз/” - е първото цялостно научно изследване в българската правна литература след членството на България в ЕС, посветено на режима на предпоставките и производството по признаване и изпълнение на съдебни решения, съобразно правото на ЕС и относимото национално законодателство на Р България.

1.2. Научният труд е в обем от 338 стр., състои се от пет обособени части и заключение. На рецензиране не подлежат частите/ в общ обем от 98стр/, които в значителна степен съдържат анализ и изводи по теми, предмет на дисертационния труд на автора за придобиване на образователната и научна степен „доктор”.

Подлежащите на рецензия части на труда представляват значителната част от неговия обем, тематиката им е структурно обособена, в систематично отношение е в логическо единство с останалата част на изследването, поради което изложението изпълва нормативните изисквания за монографичен труд.

Първата част е уводна – в нея се проследява общата характеристика на дейността по признаване и допускане на изпълнението, нейните правни последици и се предлага изчерпателно изброяване на актовете на правото на ЕС, съотнесени към националното законодателство. В част втора се разглежда националното исково производство за признаване и допускане на чуждестранни съдебни решения. В част трета последователно са изследвани общите световни стандарти за признаване и изпълнение на чужди решения по граждански и търговски спорове, националните предпоставки и пречки за признаване и допускане изпълнението, както и предпоставките и пречките по Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела- Брюксел IА и по новия Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела – Брюксел IБ. В четвърта част са изследвани производствата за обявяване на признаване и изпълнение на решенията на държавите членки, съгласно съответните регламенти. На систематичното им място са разгледани предпоставките за обявяване на признаване и изпълнение, когато те се различават от основните разпоредби на посочените два регламента. В петата част са изследвани производствата по изпълнение на решения, които са удостоверени като европейски изпълнителни основания, съгласно съответните регламенти. Заключението съдържа в критичен план синтезирани изводи и предложения за промяна.

2. Общи достойнства и конкретни приноси на монографичния труд

2.1. Изложението представлява цялостно научно изследване с прецизно избрани конкретни проблеми, с обстойно изследване на нормативните разпоредби, с използване внушителен научен апарат, с богат анализ на съдебната практика на СЕС и българските съдилища, със задълбочен и критичен анализ, основан на коректна полемика със съществуващите в правната теория становища. Трудът разкрива креативния подход на автора към изследваната проблематика, в резултат на който са налице ясно и аргументирано формулирани теоретични изводи и предложения.

2.2. Успешно е защитено разбирането, че свободното движение на решения е в обхвата т.нар. „европейски граждански процес“, правният режим на който се подчинява на метода на регулация на съдопроизводственото право. Обосновава се също публичноправният характер на правото на признаване/изпълнение, което има само вътрешно процесуално значение и няма друго битие извън рамките на съдопроизводствения ред за неговото упражняване - насочено е към формиране на правни последици от разрешен по съдебен ред гражданскоправен или търговски спор в чуждестранно решение, за да се постигне състояние на разрешен по окончателен начин гражданскоправен спор и в сезираната държава.

2.3. Независимо че правото на ЕС урежда самостоятелни предпоставки на правото на признаване и изпълнение на решенията на държавите членки, както и напълно различни производства, а разпоредбите на част VII –ма ГПК следват правото на ЕС, с цел да изяснят и улеснят неговото приложение, в монографията са включени и части относно екзекватурата на чуждестранни решения по КМЧП. В уводната част авторът е обяснил избрания подход да обедини изследването на двата вида уредба като е посочил, че така се избягва смесване на институтите и материята на свободното движение на решения става по-разбираема, след като се проследи нейния генезис от разпоредбите на производството по екзекватура, което понастоящем е значително уеднаквено в отделните държави. Това може да се приеме като уместен и подходящ подход, който сам по себе си представлява и научен принос, доколкото уредбата по правото на ЕС всъщност цели да изключи националната уредба. В тази насока, авторът прави подробен анализ и убедителни изводи / в подкрепа и на практиката на СЕС/ - в посока, че националните разбирания и практики по екзекватура не следва да се отнасят към правото на ЕС относно свободното движение на решения, а то следва да се тълкува автономно. Авторът подчертава запазването на този модел и в новия Регламент– Брюксел ІВ, като същевременно изследва и промяната в модела на производството , а именно - националните съдопроизводствени разпоредби относно екзекватурата следва да се прилагат и към производствата по регламента, но само когато последният не предоставя изрична уредба, а прилагането е съответно, доколкото са в синхрон или не противоречат на правото на ЕС. В противен случай - националният съд следва да моделира по подходящ начин националното си право или да откаже неговото прилагане./I,т.4; IV,т.1/.

2.4. Принос представлява обстойното разглеждане на предпоставките за признаване на решенията./Част III/ Детайлно са разгледани и хипотезите на изключителна компетентност и на ревизия на компетентността на съд на държава членка, както и на липса на уведомяване на страна, които значително се различават от установеното относно екзекватурата. Относно обществения ред е обосновано, че той следва националната категория, като са посочени изричните хипотези, при които СЕС е предоставил насоки на националните съдилища. /III,т.4,5, срв.т.3/ Детайлно са обсъдени

отликите в предпоставките за признаване и изпълнение по новия Регламент /"Брюксел ІВ"/, в сравнение с подробно обсъдените условия по „Брюксел ІА”./Ч.ІІІ,т.7/ Приносен момент е изследването на предпоставките за признаване и изпълнение не само на съдебните решения, но и на всички предвидени в регламентите други фактически състави – спогодби, актове на спорна и безспорна съдебна администрация, официални (автентични документи), спогодби, вкл. и на привременни и обезпечителни мерки. Заслужава подкрепа критичният анализ на практиката на СЕС и текстовете на регламентите, чрез който авторът доказва, че може да се признават и невлезли в сила решения, /ведно с полемиката на съществуващите обратни становища/, като са поставени и разгледани възможните и нехарактерни за „класическата” екзекватура проблеми - например защитата на страната при обжалване на решението. Задълбочено е анализирана практика на СЕС в тази насока, която разкрива възможност за заплахата пред правата и задълженията на страните, вкл. и постигане на абсурдни резултати - несъвместими актове да влязат в сила в различни държави членки. В тази връзка са разгледани и различните хипотези на „несъвместими” решения, която категория е много по широка от „противоречиви” решения, като се стига до нежелани явления, непознати на националното право, но възможни при прилагането на регламентите ./ Ч.ІІІ, т.4,5/

2.5. В изследването за първи път е направено разграничение на различните компоненти на свободното движение на решения, които имат различни предпоставки, резултат са от различни производства и водят до различни правни и практически последици, а именно: а/ възможност за свободно движение на решенията като фактически състави, удостоверяващи граждански и търговски права и задължения с много голяма степен на доверие, без правните субекти да се ползват от СПН на решението или да искат принудителното му изпълнение; б/ възможност да се иска обявяване на признаване или изпълнение, когато горният компонент не е достатъчен с оглед интересите на страните, като в тази насока различните регламенти уреждат самостоятелни предпоставки и производства; в/ непосредственото признаване (зачитане, т.е. възникване на правни последици във всяка една държава по силата на правото на ЕС), и изпълнение на решенията, удостоверени като европейски изпълнителни основания. Следва да се сподели уместната критика на използването на термина „признание” като общ термин, чието съдържание следва да се съобразява към съответната компонента на свободното движение на решения, за която се отнася, защото от това следват различни последици и резултати. Убедителен е изводът, че поставянето под общ знаменател на различни правни институти не е подходящо и води до объркване при прилагането на различните компоненти от съответните органи, например: - относно въпроса за разликата в кръга на лицата, които би следвало да имат интерес от защита чрез използването на различните компоненти; - относно приравняване на регистрирането на решения по брачни и др. въпроси от органите по гражданската регистрация с признаване със СПН, докато съгласно правото на ЕС то има по-скоро уведомителен характер с оглед яснотата относно правния статус на лицата, а регистрацията може да предизвика такава последица само при държави, където е необходим елемент за нейното възникване./Ч. IV, напр.т.1-5,10-12,20/

2.6. Изследвани са всички производства за обявяване на признаване и изпълнение (вкл. и инцидентното признаване и искане за обявяване на решението за негодно да бъде признато)./Част IV/ Отделните производства са изследвани обстойно - напр.„легитимацията и правния интерес от съответния компонент на свободното движение на решения, необходимите доказателства и доказателствени средства и различните особени хипотези по различните регламенти. Разпоредбите на

регламентите, практиката на ЕС, на ВКС и на ВАС, разпоредбите на Част седма ГПК, както и на съответните конвенции, към които регламентите препращат, са анализирани в критичен план, а самите производства в Част IV-та на изложението са обсъдени в тяхната цялост, вкл. проблемите, свързани с правилата на въззивното и касационно обжалване по националното право, като са предоставени съответните разрешения, критични бележки и предложения.

2.6.2. Изследвани са не само главните производства по обявяване на признаване и изпълнение и средствата за оспорване или/и обжалване, но и акцесорните производства, които регламентите уреждат - по спиране при неявяване на страна, по спиране по искане на страна, спиране при обжалване или искане за отмяна на решенията в държавата по произхода, както и особените предпоставки и последици, които регламентите предвиждат относно тези производства./IV, т6-8/

2.6.2. Регламент–44/2001 и Регламент–1215/2012 са разгледани паралелно, независимо че вторият отменя първия, без обаче да прекратява неговото действие, поради което той не губи практическата си стойност, доколкото всички решения, постановени по неговия ред ще се признават и изпълняват също по този ред. Освен това, практиката на СЕС като цяло е основана на него и на Брюкселската конвенция, но запазва действието си и към Регламент–1215/2012. С този подробен анализ авторът е съобразил напълно значението и необходимостта от познаване на Регламент–44/2001. Относно всеки регламент са изследвани подробно неговия териториален, времеви и предметен обхват, като са посочени йерархията и съотношенията в прилагането на различните регламенти. Така е отграничено към кой тип решения кой регламент ще се прилага. Проследени са обстойно изходните позиции за промяна в модела на признаване по Брюксел I Б, целите, които се постигат с нея, както и нейните основни насоки и проявления, вкл. особеностите при протичане на съответните производства и на инстанционността, свързани с правото на участие на срещупоставените страни още пред първата инстанция. Направен е извод, че постановяването на решение по сгрешен съдопроизводствен ред не влияе на валидността на решението./IV, т.2-5;9-13/

2.6.3. Особено внимание е отделено на производството по издаване на изпълнителен лист. За тази цел детайлно е анализирана националната уредба, като са посочени отликите от издаване на изпълнителен лист въз основа на национално решение и при допускане изпълнението на национално решение. Поддържа се, че при изпълнителен лист въз основа на решение на държава членка, дейността на съда е с по-широк обхват, особено предвид обстоятелството, че петитумът на решението по изпълнение следва да съдържа само произнасяне относно правото на признаване, но не и относно правата и задълженията, предмет на изпълнение. Това е задача за изпълнителния лист, вкл. и при моделиране на правата и задълженията за целите на националния изпълнителен процес. Затова и е предвидено изпълнителният лист да се издава от съда, който постановява решението, и да се обжалва заедно с него./IV, т.12,19,V, т.7/

2.6.4. Заслужава внимание аналитичното изследване на производствата по Регламенти Брюксел II, III и IV, с акцент върху отликите на уредбата при съпоставката им с предпоставките и производствата по Регламенти Брюксел IA и IB. /IV, т.16-22/ Заслужава внимание и последната част V на изложението, проследяваща в детайли всички производства за изпълнение на решения, удостоверени като европейски изпълнителни основания, което е логическият завършек на труда като едно монолитно, цялостно изследване на зададената тема.

2.7. Въз основа на практиката на СЕС и на разпоредбите на регламентите е посочено, че правото на ЕС не регламентира правните последици при обявяването на признаването/изпълнението, като предвижда прикрепване на националната изпълнителна сила, а конкретно въз основа на законодателството на Р България – и националната СПН. Аргумент в това отношение е и обстоятелството, че със СПН може да се признае решение, което още не е влязло в сила в държавата по произхода. Така към него няма какво друго да се прикрепи освен СПН на сезираната държава.

2.8 Като цяло, заслужават подкрепа и направените на съответните систематични места в изложението критики на действащия режим както по съответните регламенти, така и на допълващата и уточняваща уредба по Част VII-ма ГПК, ведно и с направените предложения за нейното тълкуване и промяна. В това отношение заключението на труда съдържа добре формулирани конкретните резултати от целия теоретичен анализ, въз основа на който са обобщени и основните насоки в предлаганите от автора идеи.

3. Някои бележки и препоръки.

3.1. При едно бъдещо издание на труда, ми се струва удачно да се преосмисли систематиката на изложението. Въпреки че самото обединяване разглеждането на материята относно производствата по КМЧП и по правото на ЕС в рамките на цялостното изследване има своя смисъл, би било по-добре всички части относно екзекватурата по КМЧП да се обединят и обособят в отделна част, която може да следва уводната част на изложението.

3.2. В систематично отношение също ми се струва удачно, сегашните равностойни структурни единици в съответните части да бъдат преосмислени и йерархично подредени помежду си в точки, подточки и т.н., според собствените им смислови характеристики и връзки с останалите.

3.3. На места има отделни стилови и граматически, вкл. редакционни пропуски и неточности, които понякога могат да се отразят на смисъла, и следва да се коригират. Напр., под използвания термин „институционалност”, вероятно се има предвид „инстанционност”/с. 264/

4. Професионалната биография на Петър Бончовски е респектираща. От 2001г. досега той последователно е бил научен сътрудник – III и II степен, и главен асистент в ИДП към БАН. Областта на неговите научни интереси е правораздаването по спорове с международен елемент, във връзка с което кандидатът е провел от проведени обучения и научни изследвания във водещи чуждестранни университети, институти и други организации. Участвал е също и в редица международни изследователски проекти в областта на международния граждански процес. Наред с това, има много научни публикации в наши и чужди специализирани правни издания. Петър Бончовски е преподавател по граждански процес и е адвокат в САК.

5. Заключение.

Представените за рецензиране публикации и най-вече монографията „Свободно движение на решения/Република България и Европейския съюз/ имат безспорни достойнства и актуално значение за правната литература и съдебната практика. Монографичният труд не преповтаря дисертационния труд на неговия автор за придобиване на научната и образователна степен „доктор”. Формално съдържащата се част /98 страници при обем на отпечатаната книга от 338 страници/, посветена на

въпроси, разгледани в неговия дисертационен труд “Производство по признаване и допускане на изпълнението на решения на чуждестранни съдилища по граждански спорове”, е включена съзнателно и е средство за постигането на посочените по-горе в изложението цели на научното изследване, като в резюмето към документите за участие в конкурса добросъвестно и коректно е посочено, че тя не подлежи на рецензиране. Освен това, същностните части от изложението относно свободното движение на решения са напълно обособени и имат самостоятелно значение, тъй като признаването и изпълнението на решения на държавите членки има своя самостоятелна уредба в източниците на правото ЕС, а също и в Част седма на ГПК.

В резултат на изложеното, твърдя твърдя категорично, че д-р Петър Бончовски отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, на чл. 53, ал. 1 на Правилника за неговото приложение, както и че са спазени изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИДП към БАН. Неговата последователност и задълбоченост в изследователската работа, многопластовост и дълбочинност на научния анализ, както и творческата дързост и креативност на теоретичните изводи, ме убеждават, че той напълно заслужава да заеме академичната длъжност „доцент” .

Поради това убедено препоръчвам на Научното жури да предложи на Научния съвет на Института за държавата и правото при БАН да избере д-р Петър Бончовски за „доцент” в същия институт.

05.06.2017г.

Проф. д-р Анелия Мингова